

NİZAMİ GƏNCƏVİ ADINA
MİLLİ AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATI MUZEYİ

ISSN 2522-4808 (Print)
ISSN 2702-0034 (Online)

RİSALƏ

Elmi araşdırmalar jurnalı

2-(25)2023

Bakı – “Elm və təhsil” – 2023

**Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi
Elmi Şurasının 14 sentyabr 2023-cü il tarixli (protokol №4)
qərarı ilə çap olunur**

Baş redaktor:
Rafael Hüseynov,
akademik

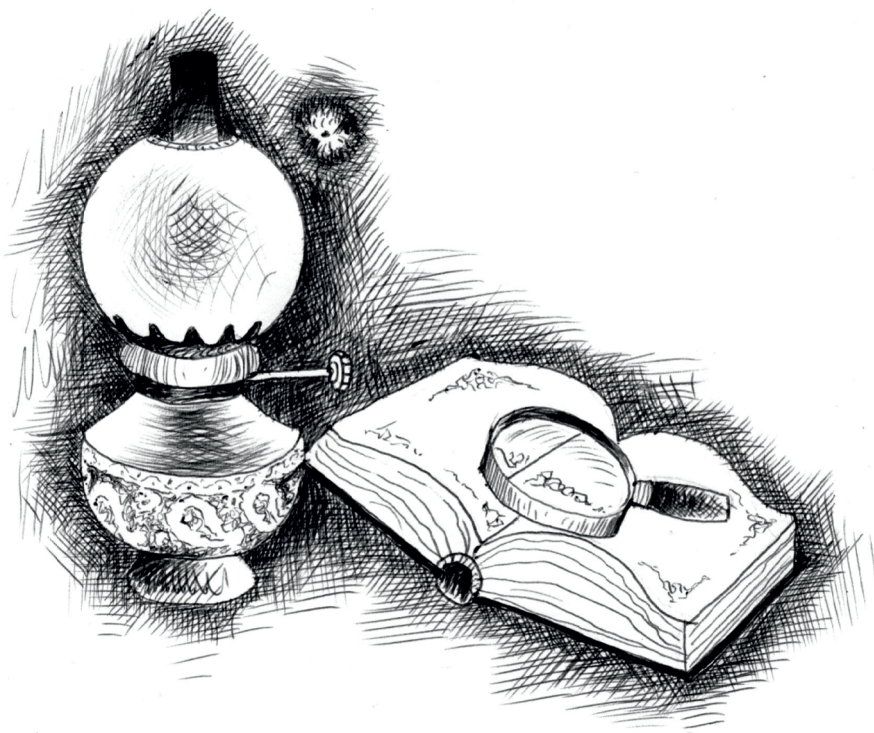
Redaksiya heyəti:

Kamil Allahyarov, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami muzeyi, Azərbaycan
Xatirə Başirli, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami muzeyi, Azərbaycan
Şəfəq Əlibəyli, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami muzeyi, Azərbaycan
Aida Qasımova, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami muzeyi, Azərbaycan
Tofiq Məlikli, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Nizami muzeyi, Azərbaycan
Rəhilə Qeybullayeva, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Bakı Slavyan Universiteti, Azərbaycan
Mehdi Kazımov, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan
Paşa Kərimov, filologiya üzrə elmlər doktoru, dosent, AMEA Əlyazmalar İnstitutu, Azərbaycan
Ali Yavuz Akpınar, professor, doktor, Boğaziçi Universiteti, Türkiyə
Hasan Cavadi, professor, doktor, Kaliforniya Universiteti, ABŞ
Firuza Melvil, doktor, Kembridc Universiteti, Böyük Britaniya
Özgen Felek, professor, doktor, Yel Universiteti, ABŞ
Campihero Bellinceri, doktor, Venesiya Ka Foskari Universiteti, İtaliya
Mbaye Lo, professor, doktor, Dyuk Universiteti, ABŞ
Hendrik Boesoten, professor, doktor, Maynz Universiteti, Almaniya
Nataliya Çalisova, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor,
Rusiya Dövlət Humanitar Universiteti, Rusiya Federasiyası
Şodimaxammad Sufiyev, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor,
Tacikistan Respublikası Elmlər Akademiyası, Tacikistan
Zemfira Səfərova, akademik, AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutu, Azərbaycan
Cəfər Qiyasi, AMEA-nın müxbir üzvü, Azərbaycan
Məryəm Əlizadə, sənətsünaslıq doktoru, professor, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət
Universiteti, Azərbaycan
Marko Realini, professor, doktor, İtaliya Milli Tədqiqat Şurası, İtaliya

**Risalə. Elmi araşdırmalar jurnalı. № 2 (25)
Bakı, “Elm və təhsil” nəşriyyatı, 2023, 136 s.**

Orta əsrlərdə müsəlman Şərqiində yaradılan elmi əsərlər “risalə” adlanırdı. Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin klassik ənənəyə riayətlə “Risalə” adlandırılmış, ədəbiyyatşünaslıq və mədəniyyətşünaslıq problemlərinin elmi araşdırmalarından ibarət məqalələr toplusu ildə iki dəfə (yaz və payız) nəşr edilir. Bu elmi araşdırmalar jurnalı məzmunu etibarilə filologiya (Azərbaycan və dünya ədəbiyyatı, ədəbiyyat nəzəriyyəsi, ədəbi təhlil və təhqid, folklorşünaslıq, mətnşünaslıq) və sənətsünaslıq (muzeyşünaslıq) sahələri üzrə məqalələri əhatə edir. “Risalə” elmi araşdırmalar jurnalı filologiya və sənətsünaslıq elm sahələri üzrə Ali Attestasiya Komissiyasının tövsiyə etdiyi dövrü elmi nəşrlər siyahısındadır. 2019-cu ildə Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin “Mətbu nəşrlərin reyestri”nə daxil edilmişdir (Reyestr № 4216). Eyni zamanda, “Risalə” elmi araşdırmalar jurnalı 05 aprel 2018-ci ildən EBSCO beynəlxalq elektron məlumat bazasına daxil edilmişdir (Müqavilə № 46516).

Oxuyacaqlarınız

RİSALƏ

Elmi araşdırmalar jurnalı

№ 2. 2023(25)

Mündəricat

KLASSİK İRS: TARİXİ VƏ NƏZƏRİ PROBLEMLƏRİ

HÜSEYNOV Rafael.

Nizami Gəncəvinin “Xəmsə”-sində türk qatı və türk milli kimliyi düşüncələri
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.7

QAYIBOV Seyran.

Yarımqıq hekayə: Əmin Abidin “Həsərət ili” hekayəsinin transliterasiyası və təhlili
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.30

SADIQOVA Rəhilə.

Zərif hami, səxavətli fədai: Həmidə Cavanşir-Məmmədquluzadə
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.41

YENİ VƏ MÜASİR DÖVRDƏ ƏDƏBİ-MƏDƏNİ PROSES

ƏSƏDULLAYEVA Nuranə.

Tarixi həqiqət və bədii gerçəklik
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.51

HEYDƏROVA Sevinc.

Azərbaycan yazıçılarının qurultayları, ədəbi müzakirələr və tədbirlər
“Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetinin səhifələrində
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.57

XƏLİLOVA Güllü.

Sabir Rüstəmxanlının 44 günlük Vətən müharibəsinə həsr etdiyi “Qarabağa dönüş” poeması
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.71

MUSAYEVA İradə.

İsa Muğannanın roman yaradıcılığında yeni ədəbi estetika və fəlsəfi düşüncə motivləri
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.84

MUXTAROVA Dinara.

Художественная литература и публицистический жанр: глобальные проблемы публицистики XXI века
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.101

TARİXİ-MƏDƏNİ ABİDƏLƏRİN QORUNMASI VƏ TƏDQIQI. MUZEYŞÜNASLIQ

ƏLİYEVA Nailə.

Nizami muzeyinin UNESCO əhəmiyyətli eksponatı
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.117

YAQUBƏLİ Rəhimə.

Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində keçirilən yubiley mərasimləri və yaradıcılıq gecələri
doi.org/10.30546/2702-0034.2023.2.25.122

Nailə Ədalət qızı ƏLİYEVƏ
Kulturologiya üzrə fəlsəfə doktoru
Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi
naile.dadashova@mail.ru

NİZAMİ MUZEYİNİN UNESCO ƏHƏMİYYƏTLİ EKSPONATI

Açar sözlər: Nizami muzeyi, UNESCO Azərbaycan, gülləbatmaz köynək, Pənahəli xan Cavanşir, Qarabağ mədəniyyəti

Keywords: Nizami museum, UNESCO Azerbaijan, talismanic shirt, Panakhali khan Javanshir, Karabakh culture

Ключевые слова: музей Низами, ЮНЕСКО Азербайджан, рубаха-оберэг, Панахали хан Джаваншир, культура Карабаха

Giriş. Azərbaycan 22 ildir UNESCO-nun üzvüdür, 1996-cı ildə UNESCO ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq sahəsində memorandum imzalanmışdır. Həmin vaxtdan etibarən BMT-nin elm, təhsil və mədəniyyət üzrə bu nüfuzlu təşkilatı ilə əlaqələrimiz genişlənməkdədir. Bu gün Azərbaycanın bir sıra maddi və mənəvi mədəniyyət abidələri UNESCO tərəfindən bəşəriyyətin yüksək dəyərləri kimi qorunur. Azərbaycanın hələ bu siyahıya salınacaq xeyli abidələri var və yəqin ki, yaxın gələcəkdə həmin siyahı milli-mənəvi dəyərlərimizin böyük qismini də özündə əks etdirəcək.

Nizami muzeyi Azərbaycanın mühüm elm və mədəniyyət ocağı olmaqla yanaşı, kolleksiyasında elə qiymətli mədəniyyət nümunələri vardır ki, onların ümumdünya mədəniyyəti irsi siyahısına daxil edilməsi Azərbaycan mədəniyyətinin dünya miqyasında atribusiyası və dəyərləndirilməsi probleminin həllinə xidmət edə bilər.

Qarabağ xanlığının banisi Pənahəli xan Cavanşirin gülləbatmaz köynəyi hazırda Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyində sərgilənir. Köynəyin üzərinə naxışa bənzəyən xətlə “Quran”dan ayələr yazılıb və Pənahəli xan o ayələrin, bu köynəyin onu güllədən qoruyacağına inanırmış. Deyilənə görə, xanın təhlükəli günlərdə geydiyi köynəyə heç vaxt güllə tuş düşməyib. Sənətşünaslar bu “tilsimli” köynəkləri simvolika və yazı üslubuna görə dörd növə bölürlər: Osmanlı, Səfəvi, Moğol və Qərbi Afrika.

Bu növ köynəklər İslam mədəniyyətinin qiymətli nümunələri hesab olunur və dünyanın məşhur Topqapı, Viktoriya və Albert, Metropoliten muzeyləri və Naser Xəlillinin şəxsi kolleksiyasında mühafizə olunur” [1].

İslam mədəniyyətində tilsimli köynək ənənəsi. İslam dininin yarandığı ilk dövrdən müəyyən əşyalar ilahi rabitə simvollarına çevrilmiş və onların insanlara şəfa gətirib şəhər qüvvələrindən qorumasına böyük inam varmış. Tilsimli köynəklərlə bağlı ilk rəvayət Qurani-Kərimin “Yusif” surəsi ilə bağlıdır. Orada deyilir ki, istəklili oğlu Yusifin həsrətindən Yaqub peyğəmbərin gözləri tutulur. Yusif Misirdə hakim olan zaman vaxtilə atasının ona bağışladığı zərif köynəyi Kənana, atasına göndərir. “Muştuluqçu gəlib köynəyi Yaqubun üzünə sürdən kimi onun gözləri açılır” [2, s.212].

Real və mistik təhlükələrdən qorunmaq üçün müsəlman cəmiyyətinin yüksək təbəqəsinin nümayəndələri müqəddəs yazıların gücünə böyük inam bəsləmiş köynəklərdən istifadə edirdilər.

Bir qayda olaraq belə köynəklərin üzərində Allahın müqəddəs adları və Quran ayələri mürəkkəblə yazılırdı.

İslam dinində insanı şəxsiyyətlərin təsiri, xəstəlik və hərbi meydanında məğlubiyyətdən qorunmaq üçün köynəklərin incəsənət nümunələrinə çevrilməsi bu növ köynəklərin peşəkar xəttatlar tərəfindən yüksək ustalıqla bəzədilməsi, həndəsi fiqurların simmetrik qaydada estetik görünüşə xələl gətirmədən yaradılması ənənəsinə əsaslanır. Belə ki, belə köynəklərə “gülləkeçməz”, “qələmkar”, “tilsimli” köynəklər də deyilir. Köynəklərin tikilmə prosesi dəqiqlik, vaxt və əmək tələb edən bir proses idi. Belə köynəklərin hazırlanması üçün ipliynin ayrılmasından və parçasının toxunmasından başlayaraq tilsimlərdə işləməsinə qədər münəccimlərin əvvəlcədən hesablayıb bildirdikləri gecə seçilmiş. Köynəyin hazırlanmasına bir neçə il vaxt sərf edilirdi. Əgər tilsimli köynək onu geyəni qorumursa, demək, onun hazırlanmasında hər hansı bir şərt yerinə yetirilməyib. Köynəklər çılpaq bədənə geyilmiş, yuyulmurmuş.

Nizami muzeyində sərgilənən gülləbatmaz köynəyin bədii-estetik xüsusiyyətləri. Nizami muzeyinin XVIII əsr Qarabağ xanlığının ədəbi mühiti və mədəniyyətini əks etdirən ekspozisiyasında xanlığın əsasını qoymuş, görkəmli sərkərdə Pənahəli xan Cavanşirə (1693-1763) məxsus olan gülləbatmaz köynək və Qarabağ xanlığına aid fars dilində yazılmış, üzərində möhür olan dövlət fərmanları nümayiş olunur.

“Nəsildən-nəslə qorunub saxlanılan gülləbatmaz köynək 1960-cı ildə C.Məmmədquluzadənin xatirə əşyaları ilə bir yerdə görkəmli dramaturqun həyat yoldaşı, Qarabağ xanı Cavanşirlər nəslindən olan Həmidə xanım Cavanşirin qohumları tərəfindən Ədəbiyyat muzeyinə hədiyyə edilmişdir” [3].

Pənahəli xanın gülləbatmaz köynəyi açıq-narıncı rəngdə kətan parçadan tikilmişdir, qısaqolludur. Yarımdairəvi yaxası aşağıya doğru, köynəyin təxminən yarısına qədər uzanır. Yaxasının ətrafı sumaqı rəngdə, birdüyməlidir. Köynəyin yaxası və ətrafı sumaqı rəngdə parça ilə haşiyələnmişdir. Qollarının ağzına və ələyinə öz parçasından haşiyə saxlanılmışdır. Zərif çiçək və yaşıl rəngdə nəbati naxışlarla bəzədilmişdir. Köynəyin yuxarı hissəsinin hər iki tərəfində “Bismillahir-Rəhmanir-Rəhim” kəlamı yazılmışdır. Köynəyin üzərindəki müxtəlif formalı həndəsi fiqurların içində, haşiyələr arasında və digər hissələrdə “Cövşən-Kəbir” duası yazılmışdır [5]. Ərəbcədən “böyük zireh” kimi tərcümə olunan bu dua, rəvayətə görə, döyüşlərin birində İslam peyğəmbəri həzrət Məhəmmədə nazil olub. Ağır və bahalı bir zireh geyinib onun ağırlığından əziyyət çəkən peyğəmbərə həzrəti Cəbrayıl nazil olur, ona: “Zirehi əynindən çıxar və bu duanı oxu” deyir. Beləliklə, Pənahəli xanın gülləbatmaz köynəyinin də üzərində “Cövşən-Kəbir” duası yazılmışdır və “Pənahəli xan o ayələrin, bu köynəyin onu güllədən qoruyacağına inanmış. Hər halda xanın təhlükəli günlərdə geyindiği həmin gözəl köynəyə güllə heç vaxt tuş düşməyib” [4].

Bu köynək orijinallığı və estetik dəyərinə görə Nizami muzeyinin ən qiymətli eksponatlarından biri olmaqla yanaşı, İslam mədəniyyətinin Azərbaycanda mühafizə edilən ən dəyərli sənət nümunələrindən biridir.

Topqapı saray muzeyində mühafizə edilən Sultan Cəmin (1459-1495) gülləbatmaz köynəyi üç əsr əvvəl yaradılmışdır. Bu köynək muzeyin kolleksiyasında

mühafizə edilən ən qədim nümunə hesab edilir. Köynəyin alt hissəsində farsca olan yazılardan məlum olur ki, o, üç il müddətində hazırlanmışdır [6]. Osmanlı tarixində də ayə, hədis və müqəddəs rəmzlərlə bəzədilmiş “gülləkeçməz”, “qılınckəsməz”, “xoşbəxtlik gətirən” “geyinəni görünməz edən” köynəklərə inam varmış. Osmanlı sultanları üçün tikilən köynəklərin parçasından tutmuş onu bəzəyən xəttatın kimliyinə qədər bütün amillərə çox ciddi əhəmiyyət verilirdi. Bu cür köynəklərin tikilməsi üçün parça əksər hallarda Türkiyənin Dənizli bölgəsindən gətirilirdi. Sonra köynəyin üzərində yazılan dualar din alimi, köynəyi tikmə vaxtı isə saray münəccimi tərəfindən təyin edilirdi. Nəbatı və həndəsi fiqurlarla yanaşı bu köynəklərin üzərinə ulduz, Süleyman peyğəmbərin möhürü, həzrəti Əlinin əfsanəvi Zülfüqar qılıncı həkk olunurdu.

Mütəxəssislərin fikrincə, günümüzdə də sirləri tam açılmamış Osmanlı imperiyasının tarixində gülləbatmaz köynəklərin dəyərli informasiya mənbəyi kimi xidmət edə biləcək ikinci sənət nümunəsi yoxdur.

Gülləbatmaz köynəklər UNESCO əhəmiyyətli mədəniyyət nümunəsi kimi.

Hazırda UNESCO-nun Ümumdünya Mədəni İrsi siyahısında Hindistan, Küveyt, Malayziya, Fələstin, Şri-Lanka ölkələrinin bir neçə tekstil nümunəsi və parça bəzəməsi sənəti daxildir.

Bu gün Azərbaycanın bir sıra maddi və qeyri-maddi mədəni irs nümunəsi UNESCO-nun Ümumdünya Mədəni İrsi siyahısındadır. Milli tekstil nümunələrimizdən kəlağayı sənəti 2014-cü ildə UNESCO-nun representativ siyahısına daxil edilmişdir. Fikrimizcə, Azərbaycan və Türkiyənin xəttatlıq sənətinin milli, dini və fəlsəfi simvolika daşıyıcısı kimi yüksək dəyərə malik olan bu köynəklərin UNESCO tərəfindən siyahıya alınması həm ümumbəşəri mədəni dəyərlərin qorunmasına, həmçinin artıq texnikası itmiş və çox az öyrənilmiş qədim bir sənətin mühafizəsi işinə xidmət etmiş olar.

Nəticə. Azərbaycan, Türkiyə və bir sıra İslam ölkələrində gülləbatmaz köynək hökmdarlar, sərkərdələr və digər müsəlman cəmiyyətinin elitesini təşkil edənlər üçün xüsusi şəraitdə, bir sıra tələb və kriteriyalara cavab verən peşəkarlar tərəfindən bir neçə il müddətində hazırlanan geyim hissələrinə deyilir. Köynəklər ortaq İslam mədəniyyətinin qiymətli nümunələridir.

Bu köynəklərin yaradılması təcrübəsi bir çox İslam ölkələrində mövcud idi. Hələ də bütün simvol, yazı və tikiş texnikası az tədqiq olunmuş bu əsərlərin öyrənilməsində əsas istiqamətlər bunlardır. Həmçinin elmi ədəbiyyatda Viktoriya və Albert muzeyində, Metropoliten muzeyində, Naser Xəlillinin kolleksiyasında nümayiş olunan köynəklərin hazırlanma texnikası, parça seçimi, biçim və boyalanması prosesinin xüsusiyyətləri, üzərindəki yazı növləri, mürəkkəb rəngləri və şəkillərin mənası və yerləşdirilməsi qaydaları haqqında məlumat var. Lakin Nizami muzeyində sərgilənən köynəyin öyrənilməsi və beynəlxalq miqyasda dəyərləndirilməsinə ciddi ehtiyac duyulur.

İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT:

1. https://en.wikipedia.org/wiki/Talismanic_shirt
2. Yusif surəsi, 96-cı ayə, Qurani-Kərim, Bakı, 1992, s.212
3. İbrahimova, Zarema. Nizami muzeyində elmi seminar, 2023
4. Hüseynov, Rafael. Bələkdən başlayan fərq. 525-ci qəzet, 2006
5. Gülləkeçməz köynək. Nizami Gəncəvi adına Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi. Cəlil Məmmədquluzadənin arxivi (İnv. № 2185a/2308)
6. Orxan Şaiq Gökyay. Tilsimli köynəklər. “Dalğa” qəzeti, 1991, №10-14

Məqaləyə istinad: Nailə Əliyeva. Nizami muzeyinin UNESCO əhəmiyyətli eksponatı. Risalə. Elmi araşdırmalar jurnalı. Nömrə 2 (25), 2023. səh.117-121.
DOI: 10.30546/2702-0034.2023.2.25.117

Naila ALIYEVA

AN IMPORTANT UNESCO EXHIBIT AT THE NIZAMI MUSEUM

S u m m a r y

Azerbaijan has been a member of UNESCO for 22 years, and in 1996 a memorandum of cooperation was signed between UNESCO and Azerbaijan since then, relations with this international organization have expanded. As a result of this cooperation, several tangible and intangible cultural monuments of Azerbaijan are included in the UNESCO World Cultural Heritage List. Azerbaijan still has many monuments to be included in this list, and probably shortly this list will be enriched with several new cultural monuments of Azerbaijan. In 2022 sericulture and the traditional production of silk for weaving were included in the UNESCO Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity of such countries as Azerbaijan, Turkey, the Islamic Republic of Iran, Afghanistan, Turkmenistan, Tajikistan and Uzbekistan.

In sericulture and the traditional production of silk for weaving, farmers care for the silkworms through their entire lifecycle, growing the mulberry trees that provide leaves upon which the worms feed and produce silkworm eggs. The fibres are reeled from the cocoons, spun into silk threads, cleaned and dyed. The threads are then used to create various types of craft products, including fabrics, carpets, rugs and curtains. Silk products are highly valued by all social and cultural classes, and people use them for special occasions such as weddings, funerals and family gatherings. Deeply rooted in the traditions of the Great Silk Road, the practice is an expression of cultural identity and centuries-old traditions. It is also viewed as a symbol of social cohesion, as the silk trade contributed to the exchange of culture and science within and across the countries. According to UNESCO standards, the art of decorating Islamic talismanic shirts has great importance and great potential to be included in the list of UNESCO Cultural Heritage list.

Nizami Museum is one of the important scientific and cultural centers of Azerbaijan and its collection includes several valuable pieces of literature and culture.

One of the most valuable exhibits of the museum is an original shirt of Karabakh ruler Panahali Khan Javanshir. The exhibit is demonstrated in the hall dedicated to the literature and culture of Azerbaijan of the XVI century. The “bulletproof” shirt of Panahali Khan Javanshir, the founder of Karabakh Khanate, dates back same century. The shirt is decorated with verses from the holy “Koran”, and Panahali Khan believed that these verses and this shirt would protect him from evil. Art historians divided such kinds of shirts into four types according to depicted symbols and calligraphic style: Ottoman, Safavid, Mongolian and West African.

Such kinds of shirts are considered valuable examples of Islamic culture and are preserved in the world's famous “Topkapi, Victoria and Albert, the Metropolitan Museum and in the private collection of Naser Khalil.

Наиля АЛИЕВА

ЭКСПОНАТ МУЗЕЯ НИЗАМИ, ДОСТОЙНЫЙ ВКЛЮЧЕНИЯ В СПИСОК ЮНЕСКО

Р е з ю м е

Азербайджан является членом ЮНЕСКО на протяжении 30 лет. С каждым годом связи нашей страны с этой организацией в области науки, культуры и образования расширяются. Сегодня ряд памятников материальной и нематериальной культуры Азербайджана включен в список всемирного наследия ЮНЕСКО и охраняются как ценные образцы мировой культуры. В Азербайджане, являющейся страной с богатой и древней культурой, есть целый ряд памятников, имеющих большой потенциал для того, чтобы быть включенными в список культурного наследия человечества. Несомненно, что в ближайшем будущем этот список пополнится новыми образцами национальной культуры.

Музей азербайджанской литературы имени Низами Гянджеви является одним из крупнейших научных центров страны, где изучаются и пропагандируются литература и культура Азербайджана. В музее экспонируются ценные культурные артефакты, внесение которых в базу Всемирного культурного наследия может воздействовать на решение проблемы атрибуции и оценки образцов азербайджанской культуры в мировом масштабе.

Одним из таких экспонатов датируемых 18 веком является рубаха-оберег основателя Карабахского ханства Панахали хана Джаваншира. Рубаха, изготовленная из хлопка и исписанная аятами из священного Корана, была предназначена для защиты от злых сил. По преданиям Панахали хан верил, что рубаха-талисман защитит его от врагов на поле боя. Судя по сохранности экспоната, можно с уверенностью утверждать, что рубаха не была повреждена и выполнила свою миссию. Экспонат является ценным образцом восточной культуры, так как в процессе изготовления такого рода рубах принимали участие каллиграфы, художники, астрологи и т.д.

Исходя из символики изображений и письменного стиля, искусствоведы делят рубахи на четыре вида: османские, сефевидские, монгольские и западно-африканские.

Обереги считаются ценными образцами исламской культуры и экспонируются в таких всемирно известных музеях, как Дворец Топкапы, музей Виктории и Альберта, Метрополитен и в частной коллекции Насера Халилли.